

УЧИТЕЛЬ. ОСОБИСТІСТЬ. НАУКОВЕЦЬ**Лариса Іванівна ПРОКОПОВА****(04.03.1925 – 19.12.2013)****О. А. Лазебна, О. О. Туришева***м.Київ, Національний технічний університет України**«Київський політехнічний інститут»*

ntuu_kpi@i.ua, t.o.o@mail.ru

4 березня 2015 року виповнилося б 90 років з дня народження, а також 66 років наукової та викладацької діяльності професора кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови Національного технічного університету України «КПІ», доктора філологічних наук, ветерана праці та учасника війни (брала участь у відбудові Києва 1944-1945 рр.) **Прокопової Лариси Іванівни**.

Прокопова Лариса Іванівна народилася в місті Пригородня Курської області. З осені 1943 року Лариса Іванівна почала навчатись в Авіаційному інституті (м. Москва). Хоч Л. І. Прокопова успішно закінчила перший курс навчання, однак збагнувши, що справжнє її покликання – філологія, пізніше переїхала до Києва, де в 1944 році вступила на філологічний факультет Київського Державного університету імені Т. Шевченка, який закінчила в 1949 році, отримавши кваліфікацію філолога. Під час навчання в університеті Лариса Іванівна зацікавилася експериментальною фонетикою і почала брати активну участь у роботах Лабораторії експериментальної фонетики під керівництвом кандидата філологічних наук Ірини Петрівни Сунцової, учениці професора Л. В. Щерби, який був у свою чергу учнем визначного польсько-російського вченого І.О. Бодуена де Куртене.

З 66 років безперервної (!) науково-педагогічної діяльності 51 рік Лариса Іванівна присвятила своїй Alma mater, куди ще в 1949 році прийшла працювати на посаді викладача кафедри німецької мови. Одночасно з педагогічною діяльністю розпочалася наукова кар'єра Лариси Іванівни.

Успішний захист кандидатської дисертації («Сопоставительный анализ согласных современных немецкого и украинского языков», 1958 р.) та присвоєння звання доцента у 1964 році не втамувало спрагу молодого вченої до нових наукових пошуків і досягнень. А тому, вирішивши не полишати наукової ниви, повна сил, енергії і бажання Лариса Іванівна цілком поринає в наукову роботу і в 1970 році вступає до докторантури.

Чесність, порядність, відданість своїй справі, відповідальність, чуйність і доброта Лариси Іванівни були гідно оцінені її колегами та керівництвом. Навчаючись у докторантурі, вона в 1971 році обирається колективом на посаду завідувача кафедри німецької філології.

Захист самобутньої докторської дисертації за темою «Структура слога (експериментально-фонетическое исследование на материале немецкого языка)» відбувся 1973 року в Києві, а вже у 1975 році Ларисі Іванівні присвоєно звання професора кафедри німецької філології.

У віці 68 років Лариса Іванівна приймає рішення передати керівництво кафедрою, чому присвятила 22 роки свого життя, до рук молодих перспективних науковців, яких сама ж навчала і виховувала. Але вона не полишила ні викладацької діяльності, ні наукового пошуку. На посаді професора кафедри германської філології КНУ імені Т.Г. Шевченка Лариса Іванівна пропрацювала ще довгих 7 років.

Звільнення від обов'язків завідувача кафедра дозволило їй активізувати наукову діяльність, яка, в першу чергу, була спрямована на підготовку молодих наукових кадрів. Під її керівництвом було захищено більше 30 кандидатських та докторських дисертацій. Свідченням її наполегливої праці є захисти «третього покоління» – захисти під науковим керівництвом учнів Лариси Іванівни, що підтверджує формування потужної наукової школи видатної дослідниці.

У 2008 році перед Ларисою Іванівною відчинив свої двері Національний технічний університет України «КПІ» і вона стала невід'ємною частиною колективу кафедри теорії, практики та перекладу німецької мови. На результати її діяльності довго чекати не довелося. Перша написана під керівництвом Лариси Іванівни кандидатська дисертація була успішно захищена вже в 2012 році, а незабаром ще три викладачі кафедри отримали ступінь кандидата філологічних наук.

Складалося враження, що наука це її всесвіт, вона не працювала заради науки, вона сама була нею. Її запал і натхненність передавалися оточуючим. Лариса Іванівна жила наукою, як стверджують її рідні і близькі (і, в першу чергу, її чоловік – видатна постать в українському та зарубіжному мовознавстві Орест Борисович Ткаченко, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України).

Узагальнюючи, мусимо сказати, що в особі Лариси Іванівни Прокопової українська мовознавча наука втратила талановитого, самовідданого й багатостороннього вченого-дослідника, а вища школа – обдарованого й досвідченого викладача й наукового керівника. Сумуючи з приводу цієї втрати, можна, однак, потішити себе думкою, що великий доробок, який нам залишила Лариса Іванівна, знайде своє подальше успішне застосування і стане стимулом для нових звершень у науці. Загалом перу дослідниці належать більше 150 праць.

Перелік¹ наукових праць та навчальних посібників Л. І. Прокопової:

1. Сопоставительный анализ согласных современных немецкого и украинского языков : диссертация канд. филол. наук / Л. И. Прокопова. – К. : КГУ, 1958. – 439 с.

¹ Наведений перелік наукових статей, монографій, навчальних посібників тощо є неповним; до нього увійшли лише ті роботи, на які часто посилаються автори розміщених в Інтернеті публікацій

2. Приголосні фонемі сучасної української літературної мови / Л. І. Прокопова. – К., 1958.
3. Пряме палатографування в експедиційній роботі / Л. І. Прокопова, Н. І. Тоцька, В. О. Скворцов // IX Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. – К. : Вид-во АН УРСР. – 1962.
4. Пряме палатографування українських голосних і приголосних / Л. І. Прокопова, В. О. Скворцов, Н. І. Тоцька // Питання історії та культури слов'ян. Частина II. – К. : Вид-во Київ. ун-ту. – 1963.
5. Приголосні звуки / Л. І. Прокопова // Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика. За заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1969. – С. 130-217.
6. Структура слога в німецькому мові / Л. І. Прокопова. – К. : Київський університет, 1973. – 145 с.
7. Структура слога. Експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі німецького мови / Л. І. Прокопова. – К., 1973. – 35 с.
8. Deutsch. Учебник німецького мови. Для інститутів і факультетів іноземних мов / Л. А. Григор'єва, Л. І. Прокопова, Э. В. Ризванова і др.; Отв. ред. Ю. А. Жлуктенко. – К. : Вища школа, 1977. – 399 с.
9. Фонологічні системи / Л. І. Прокопова // Німецько-українські мовні паралелі. – К., 1977. – С. 14-63.
10. Тональні акценти у німецькій та українській мовах – вступ до контрастивного вивчення просодичних систем / Л. І. Прокопова // Нариси з контрастивної лінгвістики. – К., 1979. – 204 с.
11. Інтенсивність артикуляції согласних в німецькому мові в зв'язі з сильним і слабким примыканієм і її електромиографічні кореляти / Л. І. Прокопова // Звукова будова мови : [збірник статей] / Акад. наук СРСР, Інститут рос. яз. ; [редкол.: чл.-кор. АН СРСР Р. І. Аванесов (отв. ред.) і др.]. – Москва : Наука, 1979. – С. 231-237.
12. Deutsch-russischer Sprachführer / Л. І. Прокопова і др. – Kiew : Universitätsverl.; Kiew : Vysca skola, 1980. – 350 с.
13. Лінгвістичні передумови фонетичної інтерференції при взаємодії близькоспоріднених мов / Л. І. Прокопова, Н. І. Тоцька, Л. Ф. Ціпцюра // Мовознавство. – 1981. – № 2. – С. 48-49.
14. Учебник німецького мови : для факультетів іноземних мов / Л. І. Прокопова, С. В. Мельник; Под общ. ред. Л. І. Прокоповой. – Киев: Вища школа, 1982. – 460 с.
15. Взаємодія фонетичних систем російського і українського мови в умовах двуязыччя / Л. І. Прокопова, Н. І. Тоцька // Фонетика: теорія і практика преподавання. Матеріали I Міжнародного симпозиума МАПРЯЛ. – М.: УДН, 1989. – С. 76-77.
16. Учебник німецького мови : уч. посібник [для фак. іностр. яз. ун-тів і пединститутів] / Л. І. Прокопова, Э. В. Ризванова, А. Г. Совгира і др.; Под общ. ред. Л. І. Прокоповой. – К. : Вища школа, 1989.
17. Конфронтативна лінгвістика / Л. І. Прокопова. – К. : Лыбидь, 1990. – 146 с.
18. О двох способах дослідження типології в фонетикі і фонології / Л. І. Прокопова // Конфронтативна лінгвістика. – Киев, 1990. – С. 50-64.
19. Соціофонетичний нарис українського мовлення сучасної молоді / Л. І. Прокопова, Н. І. Тоцька // Мовознавство. – 1990. – № 3. – С. 17-26.

20. Соціолект школярів і німецька літературна вимова / Л. І. Прокопова // Мови європейського культурного ареалу. Розвиток і взаємодія. – К.: Довіра, 1995. – С.163-168.
21. О фонетических стилях в немецком языке / Л. И. Прокопова // Культура народов Причерноморья. – № 19. – Симферополь, 2001. – С.41-44.
22. Тенденції розвитку сучасної німецької мови / Л. І. Прокопова // Мовознавство, № 2-3, 2002 // Мовознавство. – С. 63-66.
23. Вступний курс фонетики німецької мови для вузів : навч. посібник / Л. І. Прокопова. – К. : Грамота, 2004. – 136 с.
24. Лексичні та фонетичні особливості німецької мови в єдиному стилістичному полі / Л. Прокопова // Мовознавство : Науково-теоретичний журнал. – 11/2007. – № 6. – С.44-47.
25. Параметри милозвучності української мови / Л. І. Прокопова // Мова і культура (Наук. журнал). – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Т. II (127). – С. 140-144.
26. Німецька мова. Підручник для студентів-германістів (магістрів) / Л. І. Прокопова. – К. : Грамота, 2009. – 182 с.
27. Що таке переклад? / Л. І. Прокопова // Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції «Формула компетентності перекладача». – К. : НТУУ «КПІ», 24.03. 2010. – С. 52-54.
28. Das Übersetzen von Fachtexten (Переклад фахових текстів) / Відп. редактор: Прокопова Л. І. – К. : НТУУ «КПІ», 2010. – 124 с.
29. Ще раз про основний параметр милозвучності української мови / Л. І. Прокопова // Українська мова. 2010. – Науково-теоретичний журнал Інституту української мови Національної Академії наук України. – 2010. – С. 76-80. – № 2.
30. До проблеми дослідження німецького розмовного мовлення / Л. І. Прокопова // Мова і культура (Наук. журнал). – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. – Вип. 14. – Т. VI (152). – С. 149-152.
31. Шанси німецької мови на підвищення її престижу в світі / Л. І. Прокопова // Матеріали II Міжнар. науково-методичної конференції «Формула компетентності перекладача». – К. : НТУУ «КПІ», 23.03. 2011. – С. 3-6.
32. Сьогоднішні теорії перекладу / Л. І. Прокопова // Матеріали III Міжнар. науково-методичної конференції «Формула компетентності перекладача». – К. : НТУУ «КПІ», 21.03. 2012. – С. 116-118.
33. Нові тенденції розвитку у сучасній німецькій мові / Л. І. Прокопова // Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов. Матеріали науково-практичної конференції. – К. : НТУУ «КПІ», 25-26.02.2011. – С. 176-178.
34. Місце текстової лінгвістики в теоріях перекладознавства / Л. І. Прокопова // Матеріали IV Міжнар. науково-методичної конференції «Формула компетентності перекладача». – К. : НТУУ «КПІ», 27.03. 2013. – С. 200-203.
35. Підручник німецької мови для студентів-бакалаврів / Л. І. Прокопова. – К. : НТУУ «КПІ», 2013. – 300 с.
36. Темные места в теории перевода / Л. И. Прокопова, Г. Л. Лысенко // Мова і культура (Наук. журнал). – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2013.
37. Вплив швидкості мовлення на формантну характеристику голосних у німецькій мові / Л. І. Прокопова // Мовні і концептуальні картини світу. Збірник наук. праць. – Вип. 43. Част. 3. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – С. 294-296.